

ПОШУК НОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ З ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті висвітлено важливі питання удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів до виховання соціально здорових учнів. Запропоновано авторське бачення пошуку нових шляхів організації і проведення лекційних занять, спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчальної інформації з питань формування соціального здоров'я шкільної молоді. Розкрито сутність та алгоритм упровадження запропонованих підходів викладання навчального матеріалу в процесі лекційних занять.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні учителі, соціальне здоров'я, форми і методи навчання.

Прагнення хоча б часткового вирішення проблеми формування соціального здоров'я учнів зусиллями педагогів спонукають нас до озброєння останніх відповідними знаннями та уміннями стосовно зазначеної проблеми. Зважаючи на те, що нині існує чимало напрацювань у контексті підвищення якості засвоєння знань, на наш погляд, залишається актуальною проблема пошуку найбільш ефективних форм, методів та методичних прийомів навчання, що переважно зумовлено як специфікою проблеми виховання соціально здорової молоді, так і прагненням полегшити засвоєння студентами відповідної інформації. Останнє пов'язуємо з тим, що на плечі студента лягає надзвичайно високе інтелектуальне та психоемоційне навантаження в межах його навчання у ВНЗ, оскільки кожен майбутній учитель має щодня декілька годин на високому продуктивному рівні розумово працювати в процесі аудиторних занять та ще більше – під час самостійної роботи, готуючись до занять, модулів, заліків та іспитів.

Між тим, зважаючи на наявну, на наш погляд, актуальність щодо пошуку нових підходів у контексті подання навчальної інформації в процесі лекційних занять, на сьогодні в доступній нам літературній базі не виявлено публікацій, присвячених саме цій проблемі. Натомість, доцільно зауважити, що останнім часом збільшилась увага принаймні з боку зарубіжних науковців (Л.А. Байкова, Е.І. Піднебесна, О.Н. Приступа, О.О. Рагімова, О.О. Сивіцька та ін.) [1–5] до вивчення проблеми соціального здоров'я сучасних школярів.

Ураховуючи вищезазначене, **метою статті** є розкриття розроблених та застосованих нами підходів до організації та проведення лекційних занять у практиці підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи.

Прагнучи полегшити запам'ятовування корисної інформації студентами в процесі лекційних занять спецкурсу “Теоретичні аспекти формування

соціального здоров'я сучасних підлітків", спрямованого на оволодіння студентами необхідними знаннями та вміннями в контексті формування соціального здоров'я підлітків, ми застосовували розроблені авторські підходи, методичні прийоми в межах окремих лекцій з відповідною тематикою.

Стисло опишемо їх застосування на прикладі окремих тем спецкурсу, починаючи з **лекції-конструювання** при викладанні теми спецкурсу "Сутність і структура соціального здоров'я сучасних підлітків". Та, перш ніж розкрити можливості вивчення запропонованого навчального матеріалу у вигляді зазначеної вище лекції, зауважимо, що потреба згаданої вище теми спецкурсу, перш за все, визначена як необхідністю у глибокому розумінні цього феномену, так і певними труднощами в усвідомленні кожного з його компонентів. Отже, відповідно до запропонованого нами виду лекції, студентам потрібно було, по-перше, конспектувати запропонований у процесі лекційного заняття навчальний матеріал, по-друге, за допомогою виписаних на полях ключових слів створювати певні схеми, які б відображали зміст лекції. Створення таких схем має відбуватись кожні 25–30 хвилин після того, як викладач підсумовує конкретне питання, якому було приділено увагу відповідно до задалегідь окресленого плану лекції. При цьому викладач має наголосити, що, виписуючи ключові слова, слід не тільки розподілити їх у схематичному вигляді, а й зробити це таким чином, щоб за допомогою схеми студент визначив, яке саме ключове слово є найголовнішим і, відповідно, умовно кажучи, вміщує в собі інші.

Нарешті, наприкінці заняття або в домашніх умовах (залежно від того, наскільки викладачем було розкрито тему) студенти мають побудувати з раніше створених схем загальну схему, яка б від початку до кінця відображала зміст лекції. Таким чином, спроба студентів схематично зобразити навчальний матеріал за допомогою ключових слів, по-перше, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу за допомогою акцентування уваги на ключових словах пропонованого навчального матеріалу; по-друге, дає змогу систематизувати навчальний матеріал, звернути увагу на найголовніші аспекти теми, що вивчається, розташовуючи ключові слова у взаємозалежності одне від одного; по-третє, сприяє набуттю студентами конструктивних умінь, що також досить важливо в контексті підвищення рівня їх готовності до виховання в майбутній професійній діяльності високого рівня соціального здоров'я учнів.

Ураховуючи специфіку змісту спецкурсу, ознайомлення студентів з окремими його темами доцільно також здійснювати у вигляді запропонованої нами **лекції-доповнення**. Проведення лекції-доповнення відбувається за рахунок суміщення студентами аудиторної та самостійної роботи. Так, студентам задалегідь оголошують тему заняття, а також наголошують на можливості брати активну участь у її проведенні та отриманні відповідних балів. Таким чином, майбутні учителі, використовуючи мережу Інтернет, а також періодичну літературу (за бажанням), знаходять новий навчальний матеріал із зазначеної теми заняття, яким, на думку студента, може не володіти навіть викладач. Такий вид лекції дає можливість, по-перше, переключати увагу

студентів чи їх однокурсників (які доповнюють викладача), а також, зіставляючи почуте від викладача та студента, краще засвоювати навчальний матеріал, по-друге, глибше проникати в проблему, особливо тим студентам, які беруть активну участь у проведенні та обговоренні лекційного матеріалу, по-третє, дізнаватись найсвіжіші відомості в контексті проблеми, що вивчається, оскільки викладач не завжди має можливість щоденно користуватись мережею Інтернет з кожної окремої проблеми, між тим, нова інформація з будь-якої проблеми може з'являтися в Інтернеті навіть щоденно.

У вигляді лекції-доповнення студенти знайомляться з такими темами спецкурсу, які передбачають розгляд широкого спектра постійно оновлюваної інформації, зокрема “Особливості взаємодії сучасних підлітків з мікро-, мезо- та макросередовищем”, яка вміщує в собі безліч цікавої та необхідної в контексті виховання соціально здорової молоді, навчальної інформації. Достатньо виправданим у контексті озброєння студентів необхідними знаннями та уміннями з питань формування соціального здоров'я підлітків є застосування у процесі лекційних занять (вищезгаданого спецкурсу) лекції, умовно названої “Перевір викладача”, яка має певну схожість із лекцією із запланованими помилками. Так, наприкінці лекційного заняття кожен із студентів отримує від викладача аркуш з невеликою кількістю записаної на ньому інформації, яка пропонуваватиметься студентам для розгляду на наступному лекційному занятті. Оскільки цей методичний прийом застосовувався у двох основних варіантах, стисло опишемо кожний із них. Перший (більш легкий) передбачав таке: перед студентами ставиться завдання при слуханні лекційного матеріалу дочекатись, коли викладач дійде до інформації, яка зазначена в аркуші, й простежити за змістом навчальної інформації, намагаючись виявити, чи відрізняється вона від того, що написано в аркуші (наприклад, зміст поняття “соціальне здоров'я особистості”). У разі, якщо такі відмінності не суттєві, студент має підняти одну руку, що свідчить викладачеві про те, що студент був уважний, але відмінностей не помітив. Якщо студент помічає незбіг, він підіймає обидві руки, що свідчить викладачеві, що, по-перше, цей студент також був уважний, по-друге, що наприкінці заняття слід залишити певний час для обговорення наявних незбігів (маємо на увазі між зазначеним в аркуші й тим, що сказав викладач з цього приводу), які помітив студент або студенти. Відповідно до другого (складнішого) варіанта зазначеного методичного прийому, викладач навмисно робить помилки вже в самих аркушах, які, на перший погляд, не дуже помітні, але впливають на розуміння суті інформації. Наприклад, викладач навмисно помиляється у визначенні того чи іншого поняття, яке потрібно зіставити та виявити схожість і відмінності з поняттям соціального здоров'я особистості. На цьому ж аркуші наводяться вихідні дані декількох статей, надрукованих у періодичних виданнях (3–5 наукових журналів), в одній з яких зустрічається зазначена в аркуші інформація (але без помилки). В інших статтях також розкриваються окремі аспекти зазначеної в аркуші інформації, що, у свою чергу, дає студентові можливість зібрати ширшу інформацію, ніж та, яку він отримав наприкінці попереднього

заняття (в його індивідуальному аркуші). Основними завданнями студентів були такі: 1) самостійно прочитати статті та виявити, з якої саме (вказати назву та автора) було взято конкретну інформацію; 2) з'ясувати, чи існують між інформацією, яку отримав студент від викладача, та тією, яка наведена у статті, суттєві відмінності; 3) якщо такі відмінності є, то студент наприкінці наступного заняття має повідомити про них викладача, при цьому також оперуючи відомостями, які він здобув з інших статей.

Таким чином, студенти, отримавши певну підготовку з окремої частини лекційного матеріалу ще до початку лекції, стають активнішими учасниками навчального процесу, що, перш за все, забезпечує поєднання самостійної роботи з аудиторною й, відповідно, сприяє на вищому якісному рівні засвоєнню необхідної інформації з питань соціального здоров'я сучасних підлітків. Тим більше, що обговорення помилок, які виникають наприкінці лекції, коли студент намагається довести помилку викладача (зазначену в аркуші), привертає ще більше уваги інших студентів до важливих аспектів лекційного матеріалу та сприяє зацікавленості майбутніх учителів до проблеми, що вивчається. Значимо, що аркуші з помилками у формулюваннях того чи іншого поняття викладач роздає переважно тим студентам, які були не достатньо уважними на попередніх заняттях, з метою посилення їх уваги та сприяння активній участі в подальших заняттях.

Висновки. З власної практики викладання спецкурсу “Теоретичні аспекти формування соціального здоров'я сучасних підлітків” за допомогою авторських видів лекцій (“лекція-конструювання” та “лекція-доповнення”) та методичного прийому “перевір викладача” можна зробити висновок, що, по-перше, вони цілком сприяють якіснішому засвоєнню навчальної інформації з питань формування соціального здоров'я сучасних підлітків, по-друге, залучають студентів до більш активних дій у процесі лекційних занять, що сприяє підвищенню в них рівня цікавості до занять взагалі та проблеми виховання соціально здорової молоді зокрема, й нарешті, по-третє, переконує в потребі подальшого пошуку авторських підходів щодо викладання навчального матеріалу в зазначеному вище контексті з урахуванням специфіки процесу формування соціально здорових учнів основної школи. Надалі плануємо розкрити авторські методи навчання в контексті підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків.

Список використаної літератури

1. Байкова Л.А. Теоретико-методологические основы исследования социального здоровья детей и учащейся молодежи / Л.А. Байкова // Известия Российской академии образования. – 2009. – № 3. – С. 122–136.

2. Поднебесная Э.И. Педагогические аспекты развития и укрепления социального здоровья подростков средствами информационных и коммуникативных технологий / Э.И. Поднебесная // Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. – 2007. – № 12 – С. 218–221.

3. Приступа Е.Н. Социально-педагогическая профилактика девиаций социального здоровья школьника : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 “Теория и методика обучения и воспитания” / Елена Николаевна Приступа. – М., 2008. – 42 с.

4. Рагимова О.А. Динамика социального здоровья младших школьников в транзитивном обществе : дис. ... д-ра соц. наук : 22.00.04 / Ольга Александрова Рагимова. – Саратов, 2006. – 411 с.

5. Сивицкая Е.А. Педагогическая система формирования социального здоровья учащихся общеобразовательной школы: На материале города Салехарда : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 “Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)” / Елена Алексеевна Сивицкая. – М., 2005. – 190 с.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2014.

Бабич В.И. Поиск новых подходов к организации и проведению лекционных занятий в контексте повышения качества знаний будущих педагогов по вопросам формирования социального здоровья современной молодежи

Статья предусматривает освещение важных вопросов усовершенствования профессиональной подготовки будущих педагогов к воспитанию социально здоровых учеников. Предлагается авторское видение поиска новых путей организации и проведения лекционных занятий, направленных на повышение уровня усвоения учебной информации по вопросам формирования социального здоровья школьной молодежи. Раскрываются сущность и алгоритм внедрения предложенных подходов преподавания учебного материала в процессе лекционных занятий.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие учителя, социальное здоровье, формы и методы обучения.

Babich V. Search for new approaches regarding the organization and carrying out lectures in the context of improving the quality of knowledge of future teachers on questions of forming social health of today's youth

Search for new approaches, regarding the organization and conducting lectures in the context of improving the quality of knowledge of future teachers on questions of forming social health of today's youth. The article provides coverage the questions of the improving professional training of future teachers to upbringing socially healthy students. Suggested to the author's vision of finding new ways regarding the organization and conducting lectures, aimed at improving mastering of educational information on the formation of social health of school youth. Author examined essence of the implementation of the suggested algorithm and the approach of teaching of educational material during lectures. Lecture-construction, proposed by us, provides construction by student, on a course of lecture's material, keywords in schematic form, which, in its turn, contributes to focus of future teachers on the most important aspects of the educational material and better assimilation of issues in the context of education of socially healthy students. The developed lecture-completion is based on the principles of combining by future teacher learning activities with independent work, during which future teachers, even before the lecture with previously worded topic, preparing for lessons and, if it necessary, supplement the teacher. According to the methodical technique “Find answer to the question” what is recommended for application during lectures, is assumed even before the disclosure of educational material by the teacher, to put before the students the following questions, which have focused their attention during the whole lesson on the important parts of suggested material on issues the formation of social health 'of pupils.

Key words: professional training, future teachers, social health, forms and methods of education.